

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้
: การศึกษา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

นาย ประเมศวร์ พรหมบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

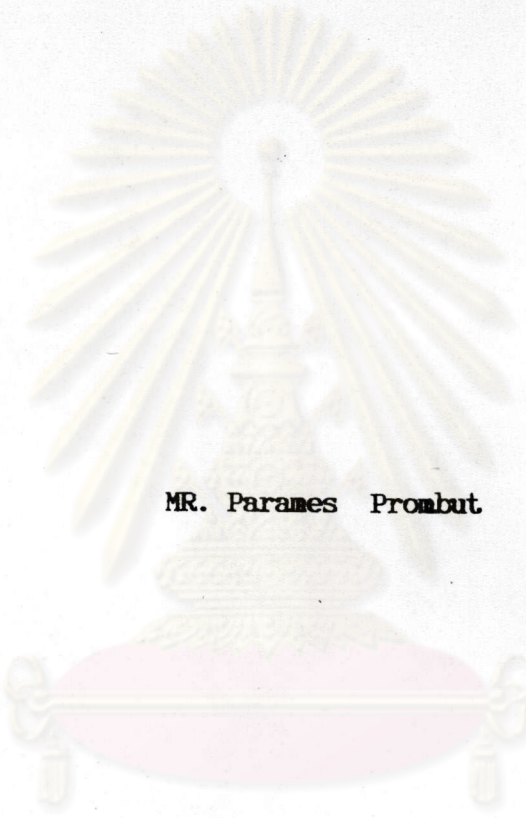
ISBN 974-578-973-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I10313400

017456

A STUDY OF FACTORS INFLUENCING THE SETTLEMENT PATTERN
OF TUNG KULA RONG HAI : A CASE STUDY
OF CHUMPHON BURI DISTRICT SURIN PROVINCE

MR. Parames Prombut

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fullfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-973-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้
 : การศึกษา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
 โดย นาย ประเมศวร์ พรหมบุตร
 ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธนา ธาดานิติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

ผ. วิชาญ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร. ถาวร วิชาญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ว. วรณศิลป์
 ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรณศิลป์ นีรพันธุ์)

สุวิธนา
 อาจารย์ที่ปรึกษา
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธนา ธาดานิติ)

จ. วรธรรม
 กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ จารุวรรณ ลิ้มปะสน์)

พ. พงศ์สิทธิ์
 กรรมการ
 (นายพงศ์สิทธิ์ ชุ่มสาธ ๗ อุษงษา)

ปรเมศวร์ พรหมบุตร : การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในบริเวณ
 ทุ่งกุลาร้องไห้ : กรณีศึกษา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ (A STUDY OF FACTORS
 IN FLUENCING THE SETTLEMENT PATTERN OF TUNG KULA RONG HAI : A CASE
 STUDY OF CHUMPHON BURI DISTRICT SURIN PROVINCE) : อ.ที่ปรึกษา
 ผศ.ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ, 173 หน้า. ISBN 974-578-973-9

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อมุ่งศึกษารูปแบบ ปัจจัย พฤติกรรม ตลอดจนสภาพปัญหา
 ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้

ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้นั้น จะอาศัยบริเวณ
 ที่เป็น เนินดินหรือตะกอนทรายที่ทับถมกันมานาน ซึ่งลักษณะ เนินดังกล่าวจะมีความสูงประมาณ 10-15 เมตร
 จากระดับดินเดิม เนื้อที่ประมาณ 80-800 ไร่ จำนวนครัวเรือนตั้งแต่ 15-600 ครัวเรือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
 ประวัติความเป็นมาของแต่ละชุมชน กล่าวคือ ถ้าชุมชนนั้นเป็นชุมชนใหม่จะมีขนาดเล็ก สำหรับชุมชนเก่าจะ
 มีขนาดใหญ่และจำนวนครัวเรือนจะมากกว่าด้วย

จากรูปแบบลักษณะการตั้งถิ่นฐานในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ จะเป็นไปในลักษณะคล้ายตามสภาพ
 ธรรมชาติ โดยธรรมชาติจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบในการตั้งถิ่นฐานและจากสภาพที่ด้อยทางธรรมชาติกล่าวคือ
 การเกิดอุทกภัยเกือบทุกปี คุณสมบัติของดินเป็นดินเค็ม การขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค สิ่งต่าง ๆ
 เหล่านี้ส่งผลให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ด้วย

ผลจากการศึกษาดังกล่าวนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ได้แก่

- (1) การจัดหาพันธุ์พืชที่ทนต่อความแห้งแล้งและสภาพดินเค็ม ซึ่งได้แก่ ต้นยูคาลิปตัส เพื่อให้
 เป็นเชื้อเพลิง และใช้ผลิตเยื่อกระดาษ เป็นต้น
- (2) การจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น โรงงานผลิต
 ไซดาแอส จากเกลือสินเธาว์ และโรงงานผลิตเยื่อกระดาษ จากต้นยูคาลิปตัส
- (3) การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้สภาพความแห้งแล้งกันดารของพื้นที่เป็นตัวดึงดูด
 ความสนใจ
- (4) การจัดรูปแบบการปกครองโดยเฉพาะในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ เพื่อให้ประชากรใน
 บริเวณนี้ได้มีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นตนเองมากขึ้น

ภาควิชา การวางแผนพัฒนาเมือง

สาขาวิชา การวางแผนเมืองและชนบท

ปีการศึกษา ๒๕๓๓

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

PARAMES PROMBUT : A STUDY OF FACTORS INFLUENCING THE SETTLEMENT
PATTERN OF TUNG KULA RONG HAI : A CASE STUDY OF CHUMPHON BURI
DISTRICT SURIN PROVINCE. THESIS ADVISOR : ASSI.PROF.
Dr.SUWATTANA THADANITI. 173 pp. . ISBN 974-578-973-9

The objectives of this thesis is to study about patterns, factors and various problems which, in fluenced patterns of settlement in Tung Kula Rong Hai area.

It is found in the results of Studying that patterns of communities' settlement in Tung Kula Rong Hai depends on hills or depositional sand where they have lived. The hight of hills is approximate 10-15 metres from former elevation. There are 80-100 rai of area with 15-600 households, depending on history of each community. If they are new communities, they will be small sizes. For old communities, they will be large sizes and more number of households

Patterns of Settlement in Tung Kula Rong Hai are related to natural features, which defind patterns of settlement. Because of the disadventager of natural features, such as; annual flood, saet soil and lack of water, the people who live in Tung Kula Rong Hai have lower living eondition than other localities.

The result of this study leads to guidelines for development as follow :

- (1) providing of some kinds of trees which stand to drought and salt soil; such as Ukaliptus, for fuel and paper pulp.
- (2) Establishing of industrial plant with local resources, for example; Soda-achplant, which use salt obtained from salty soil and plant for paper pulp which use Ukaliptus trees.
- (3) Tourism promotion which is attracted by drought of the area.
- (4) Organizing of special pattern of government for Tung Kula Rong Hai in order that people in the area will again more chances to participate definding of their local development directions.

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
สาขาวิชา การวางแผนเมืองและการวางแผนภาค
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลืออย่างดีของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ชาดานิติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด

ขอกราบขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งไม่สามารถกล่าวนามมา ณ ที่นี้ ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลในการวิจัย รวมทั้ง พี่ๆ เพื่อนๆ และน้องๆ ทุกคนที่ได้ให้ความช่วยเหลืออย่างดีในการจัดทำวิทยานิพนธ์

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมความรู้ ชี้แนะแนวทางในด้านต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

ปรเมศวร์ พรหมบุตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 เหตุผลที่เลือกตัวแทนในการศึกษา	4
1.5 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา	4
1.6 แหล่งที่มาของข้อมูล	5
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
1.8 ข้อจำกัดของการศึกษา	6
บทที่ 2 แนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน	7
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 สภาพทั่วไปของทุ่งกุลาร้องไห้	
3.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	21
3.2 เขตการปกครอง	23
3.3 ลักษณะทางภูมิประเทศ	27
3.4 ธรณีวิทยา	27
3.5 ลักษณะภูมิอากาศ	45
3.6 อุตกวิทยา	50
3.7 การคมนาคม	62
3.8 ประชากร	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 สภาพทั่วไปของอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์	
4.1 ประวัติอำเภอชุมพลบุรี	66
4.2 ลักษณะทางกายภาพ	69
4.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	69
4.2.2 เขตการปกครอง	70
4.2.3 ลักษณะภูมิประเทศ	75
4.2.4 ลักษณะภูมิอากาศ	76
4.2.5 ลักษณะคุณสมบัติและสมรรถนะของดิน	76
4.2.6 ทวีปชากรธรรมชาติ	78
4.3 ประชากร	78
4.3.1 จำนวนและการกระจายตัวของประชากร	78
4.3.2 ความหนาแน่นของประชากร	79
4.3.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร	79
4.3.4 การคาดคะเนประชากรในอนาคต	79
4.4 การศึกษาและการศาสนา	85
4.4.1 การประถมศึกษา	85
4.4.2 การมัธยมศึกษา	90
4.4.3 การศึกษานอกโรงเรียน	90
4.4.4 การศาสนา	94
4.5 การสาธารณสุข	95
4.5.1 สถานบริการสาธารณสุข	95
4.5.2 บุคลากรทางสาธารณสุข	96
4.5.3 สุขภาพอนามัยและการวางแผนครอบครัว	97
4.6 โครงสร้างการบริการขั้นพื้นฐาน	99
4.6.1 การคมนาคม	99
4.6.2 การไปรษณีย์ สื่อสาร และโทรคมนาคม	101
4.6.3 การไฟฟ้า	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.6.4 การประปา น้ำบาดาล	103
4.6.5 การชลประทานและแหล่งน้ำ	104
4.6.6 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	106
บทที่ 5 การศึกษาระบบชุมชนและการตั้งถิ่นฐานในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์	
5.1 สภาพทั่วไปของการตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย	109
5.1.1 ลักษณะแหล่งที่ตั้งชุมชน	109
5.1.2 การขยายตัวของชุมชน	110
5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน	110
5.1.4 การจัดลำดับความสำคัญของชุมชน	111
5.2 โครงสร้างชุมชนและสังคม	115
5.2.1 ระบบครอบครัว	115
5.2.2 ระบบผู้นำชุมชน	115
5.2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองและองค์กรในชุมชน	116
5.2.4 ประเพณีและวัฒนธรรม	116
5.3 โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน	118
5.3.1 การถือครองที่ดินและการใช้ที่ดิน	118
5.3.2 การประกอบอาชีพกสิกรรม	120
5.3.3 การประกอบอาชีพประมง	121
5.3.4 การประกอบอาชีพปศุสัตว์	121
5.3.5 การประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม	123
5.3.6 ระบบการตลาด สหกรณ์ สถาบันการเงิน	124
5.3.7 พื้นฐานและสภาวะหนี้สิน	125

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 รูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้	
6.1 รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	127
6.1.1 ด้านกายภาพ	127
6.1.2 ด้านเศรษฐกิจ	127
6.1.3 ด้านสังคม	128
6.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน	128
6.2.1 สภาพภูมิประเทศ	128
6.2.2 ที่ดิน	129
6.2.3 การคมนาคม	129
บทที่ 7 สรุปและเสนอแนะ	
7.1 สรุปผลการศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน	131
7.2 ปัญหาที่มีอิทธิพลในการตั้งถิ่นฐาน	131
7.3 เสนอแนะแนวทางในการพัฒนา	133
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	136
ประวัติผู้เขียน.....	172

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนกที่

แนกที่	หน้า
3.1	ที่ตั้งระดับประเทศ..... 22
3.2	ที่ตั้งระดับภาค..... 26
3.3	รูปตัดลักษณะภูมิประเทศและลักษณะของดินที่เกิดขึ้นในบริเวณ ทุ่งกุลาร้องไห้..... 28
3.4	ลักษณะและแหล่งกำเนิดของดิน..... 42
3.5	การแบ่งกลุ่มของดินทั้ง 6 ประเภท ในบริเวณทุ่งกุลาร้องไห้..... 44
4.1	พื้นที่ที่ทำการศึกษา..... 68
4.2	เขตการปกครอง อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์..... 74
4.3	ขนาดประชากรและความหนาแน่น..... 81
4.4	ที่ตั้งสถานที่ราชการในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์..... 98
4.5	เส้นทางคมนาคม..... 100
4.6	ที่ตั้งแหล่งน้ำ..... 105
5.1	ลักษณะแหล่งที่ตั้งชุมชน..... 110
5.2	ขนาดกลุ่มชุมชน..... 114

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย รายปี ตามสถานีตรวจวัดต่างๆ ในทุ่งกุลาร้องไห้ พ.ศ.2549 - 2530.....	47
3.2 ค่าเฉลี่ย อุณหภูมิ และความชื้นสัมพัทธ์ ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ.2500-2530.....	48
3.3 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย รายเดือน ตามสถานีตรวจวัดต่างๆ ในทุ่งกุลาร้องไห้ พ.ศ.2549 - 2530.....	49
3.4 ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำท่าในแม่น้ำมูล รายเดือน พ.ศ.2479-2530.....	53
3.5 ค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำท่า ในลำน้ำเสียวน้อยและลำเสียวใหญ่ รายเดือน พ.ศ.2479 - 2530.....	54
3.6 ค่าระดับน้ำในแม่น้ำมูล รายเดือน ณ สถานีตรวจวัดอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ รหัส M6A.....	55
3.7 ค่าระดับน้ำในแม่น้ำมูล รายเดือน ณ สถานีตรวจวัดอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ รหัส M4.....	56
3.8 ค่าระดับน้ำในแม่น้ำมูล รายเดือน ณ สถานีตรวจวัดอำเภอราชธิปไตย จังหวัดศรีสะเกษ รหัส M5.....	57
3.9 ค่าระดับน้ำในลำน้ำเสียวใหญ่ รายเดือน ณ สถานีตรวจวัด อำเภอเกษตรนิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด รหัส M41.....	58
3.10 ค่าระดับน้ำในลำน้ำเสียวน้อย รายเดือน ณ สถานีตรวจวัดตำบลสงยาง อำเภอสว่างภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด รหัส M35.....	59
3.11 ค่าระดับน้ำสูงสุด-ต่ำสุด ในแต่ละปีของแม่น้ำมูล ณ สถานีตรวจวัดต่างๆ.	60
3.12 ค่าระดับน้ำสูงสุด-ต่ำสุด ในแต่ละปีของลำน้ำเสียวน้อย และ ลำน้ำเสียวใหญ่ ณ สถานีตรวจวัดต่างๆ.....	61
3.13 ลักษณะประชากร ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ พ.ศ.2525-2530.....	65
4.1 แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือน พ.ศ.2519-2530.....	77
4.2 แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี พ.ศ.2519-2530.....	77
4.3 แสดงจำนวนประชากร อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ จำแนกรายตำบล.....	80
4.4 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากร อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ.2521-2531.....	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
4.5	แสดงจำนวนประชากร อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ในอนาคต.....	83
4.6	แสดงจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน ปีการศึกษา 2530.....	86
4.7	แสดงจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2531.....	90
4.8	แสดงสถิติการเรียน การสอน ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุรินทร์ ปี 2530.....	91
4.9	แสดงสถานที่และวิชาที่เปิดสอนของการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดสุรินทร์ ปี 2530.....	92
4.10	แสดงที่ตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ในแต่ละตำบล ปี 2530.....	94
4.11	แสดงจำนวน วัด สำนักสงฆ์ พระสงฆ์ และสามเณร ปี 2530.....	95
4.12	แสดงสัดส่วนความรับผิดชอบของบุคลากรสาธารณสุขต่อประชากร.....	97
4.13	แสดงสถิติการให้บริการในด้านต่างๆ ในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ พ.ศ. 2530.....	102
4.14	แสดงจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้ารายตำบล พ.ศ.2531.....	103
4.15	แสดงจำนวนแหล่งน้ำรายตำบล พ.ศ. 2531.....	106
4.16	แสดงที่ตั้งและขนาดแหล่งน้ำ ความจุ พื้นที่ และ จำนวนหมู่บ้านที่ได้รับประโยชน์.....	107
5.1	แสดงขนาดการถือครองที่ดิน รายตำบลในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์.....	119
5.2	แสดงสภาพและขนาดการใช้ที่ดิน ในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์.....	120
5.3	แสดงจำนวนสัตว์เลี้ยง ในอำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์.....	122
5.4	แสดงจำนวนผู้ไปประกอบอาชีพ ในกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2530.....	123
5.5	แสดงจำนวนครัวเรือนที่กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินของรัฐ พ.ศ. 2530.	126

สารบัญแนบ

แนบ		หน้า
4.1	แสดงการคาดการณ์จำนวนประชากร อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์...	84
4.2	แสดงคะแนนผลการประเมินการพัฒนาระดับหมู่บ้าน.....	113

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย